

Kněžská kariéra?

Služební charakter svátosti sboru (svátosti kněžství)

Vojtěch Kohut OCD, časopis Amen 5/2001, pokračování.

Když se řekne svátost kněžství, představíme si v prvním okamžiku nejčastěji postavu kněze. Jen zřídka si tento obraz doplníme po chvíli přemýšlení o biskupa a jáhna. A ještě méně často jsme schopni v této souvislosti vnímat biskupy, kněze a jáhny uprostřed Božího lidu, kterému slouží.

Boj o moc v církvi vedl nakonec k vytvoření systému, jenž jsem dříve zmínil a kterému se říkalo cursus honorum (což lze přeložit jako "stupnice poct"). Oč šlo? Byl to jakýsi "posvátný" společenský žebříček uvnitř církevního společenství, jenž je však v příkrém rozporu s Kristovým duchem služby. Na jeho vrcholku stojí papež, pod ním jsou kardinálové, biskupové, pak kněží, jáhnové (a v minulosti i podjáhnové, atd.), kterým se projevuje úcta odlišným způsobem. Přesně jak tomu bylo ve světských kruzích (pomysleme jen na šlechtické tituly a výsady). Jestliže se církev v průběhu dějin velmi bolestně poučila o tom, jak je nebezpečné spráhnout se s časnou mocí (otázka je, zda dostatečně a na jak dlouho), a v současné době se něčemu takovému většinou úspěšně vyhýbá, nedokáže mnohdy totéž, alespoň v konkrétních případech, uplatnit ve svém vnitrocírkevním životě a způsobu myšlení a jednání. Nehoruji zde pro změnu vnější struktury církve, pro nějakou její "demokratizaci" - něco takového by bylo nepochopením podstaty církve jako tajemství Božího působení v tomto světě a ve vnějších strukturách; jde mi o proměnu srdcí, o skutečné obrácení a o pochopení pravého smyslu služebního kněžství. Alespoň uvnitř církve jsme si totiž ponechali mentalitu starosvětskou, či chceme-li, pojetí kněžské "kariéry", kterou je možno "udělat".

Druhý vatikánský koncil nám i v této věci přinesl mnoho velkých šancí. Jednou z nich je fakt, že znovu zdůraznil správné chápání svátosti kněžství ve dvou směrech: v jejím sborovém charakteru a v pojetí participace (podílu) na jediném kněžství.

Svátostsboru

Svátost kněžství se od nepaměti nazývá také sacramentum ordinis (což lze přeložit jako "svátost sboru") a koncil nám to opakovaně připomenul (viz i velmi výstižné vysvětlení termínu v KKC 1537-1538; stojí za to zde upozornit na to, že v jiných jazycích používá Katechismus takřka výhradně tohoto označení, jehož se český překladatel zjevně "zalekl" pro jeho neobvyklost v našem prostředí).

Tento název má hluboký teologický smysl: nositelem svátosti se stává pouze ten, kdo je zařazen do "sboru" (jak překládám latinské ordo, abych je odlišil od řeholních "řádů"), ať už biskupů, kněží nebo jáhnů. (Vzpomeňme na velikonoční chvalozpěv Exsultet, ve

kterém jáhen zpívá o tom, že byl "bez vlastních zásluh milostivě přidružen ke sboru jáhnů").

A proto je naprosto špatně, když si spojujeme svátost kněžství s knězem, případně biskupem a jáhnem. Je třeba ji vždy vnímat jako sbor osob, které jsou nositeli téhož daru, jenž obdržely od Krista prostřednictvím církve, aby jím sloužily věřícím.

Mnohem zhoubnější než naše představy však je, když takové pojetí zavládne v životě konkrétního biskupa, kněze či jáhna. Vnímá-li se biskup jednotlivě, oddělen od ostatních biskupů, s nimiž ve skutečnosti vytváří biskupský sbor, v jehož čele stojí papež (i on sám člen tohoto biskupského sboru!), pak je pro něj pokušení "neomezené moci" obrovské (zvláště je-li sídelním biskupem, který má na starosti konkrétní diecézi). A nic na tom nezmění fakt, že taková moc je omezena jen na určité území a výhradně na církevní záležitosti.

Ještě nebezpečnější je, když se podobným způsobem "vydělí" farář. Zde je totiž třeba uvážit následující: jednak - kněz je v daném místě pouze zástupcem biskupa, nikoli "malým biskupem v minidiecézi-farnosti" (což plyne jednoduše z charakteru "kněžského sboru", jenž tvoří kněží kolem svého biskupa jako své hlavy - LG 28); a za druhé - působení kněze má mnohem bezprostřednější dopad na jednotlivé věřící než aktivita biskupa. Podobným způsobem platí i pro jáhna, že se nemůže vnímat osamoceně, ale dokonce ani ne jen ve spojení s ostatními jáhny a s knězem; i o "sboru jáhnů" totiž platí, že jej tvoří jáhnové kolem svého biskupa, a nikoli snad kolem faráře, jak se někdy zvláště kněží mylně domnívají. Stupně svátosti či spíše formy sdílení?

A zde se dostáváme k další důležité otázce, která může nesmírně přispět k obnově a prohloubení služebního charakteru kněžství. Koncil nás totiž učí, že biskupské svěcení předává plnost svátosti sboru (srov. LG 21), zatímco kněžím je tato plnost upřena (LG 28): mají podíl na kněžství této svátosti, tak jako jáhnové mají zase podíl na její službě (srov. KKC 1554 a LG 29).

Představa řady tří úřadů za sebou či ještě hůře: jednoho nad druhým ve vztupném či sestupném pořadí, je tedy nesprávná. Spíše je třeba vidět kněžskou a jáhenskou úlohu jako dvě formy podílu na plnosti svátosti sboru, kterou má jen biskup: kněžskou a služebnou. Spíše tedy jakési "V", na jehož spojnicí je biskup, zatímco na konci rozvěřených ramen jsou kněz a jáhen/služebník.

Jestliže nejen v našich představách, ale i v současné praxi převládá představa "žebříku" - horizontální řady (každý kněz dosud přece musí projít obdobím jáhenství, vnímaným takřka výhradně jako příprava na kněžství!), pak je to jistě pozůstatek výše zmiňovaného cursus honorum, který vznikl poté, co jáhnové v průběhu 4. a 5. století prohráli svůj zápas s kněžími o výsadní postavení v církvi a byli jim podrobeni.

Z těchto důvodů by zřejmě bylo lépe mluvit o dvou "formách sdílení" svátosti sboru než o třech "stupních" (tak dosud i KKC 1554nn.) a stálo by za to také revidovat staletými ustálenou praxi "přechodného" jáhenství na cestě ke kněžství. První staletí církve by nám takovou revizi

umožňovaly: v oněch dobách bývalo běžné, že se biskupy stávali jak jáhnové, tak kněží, ba i laici, aniž by museli přijmout postupně všechna svěcení: jáhenské, kněžské, a teprve pak biskupské. Kromě jiných výhod by to znamenalo

ukončení poněkud rozpolcené a málo srozumitelné praxe dvou forem jáhenství.

(II. část článku, I. část byla uveřejněna v červnu 2016)